

MIHAIL
BUL
GG
KOV

*Usta ile
Margarita*

Çeviri: UĞUR BÜKE

♥ can
modern

MİHAİL BULGAKOV

USTA İLE
MARGARİTA

Can Modern

Usta ile Margarita, Mihail A. Bulgakov

Rusça aslından çeviren: Uğur Büke

Master i Margarita

Булгаков М. А.

Мастер и Маргарита; Современник, Москва, 1984 (Библиотека "Российского романа")

M.A. Bulgakov

Master i Margarita; Sovremennik, Moskva, 1984 (Biblioteka, "Rossiskogo romana")

Çevirideki dipnotlarda Boris Sokolov'un "Bulgakov Ansiklopedisi" adlı eserinden yararlanılmıştır. (Ç.N.)

© 2003, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003

19. basım: Mayıs 2023, İstanbul

Bu kitabın 19. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Özkaracan Matbaacılık ve Ciltçilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62 Bağcılar / İstanbul

Sertifika No: 45469

ISBN 978-975-07-5832-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MİHAİL BULGAKOV

USTA İLE
MARGARİTA

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Uğur Büke

♥can

Mihail Bulgakov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Genç Bir Köy Hekimi, 2014

Kol Manşetinde Notlar, 2015

Kızıl Moskova, 2016

Morfin, 2019

Hayatımızın Bir Günü, 2021

Köpek Kalbi, 2021

MİHAİL AFANASYEVİÇ BULGAKOV, 1891'de Kiev'de doğdu. Genç yaşta doktorluğu bırakarak kendini tümüyle yazarlığa verdi. İlk romanı *Beyaz Muhafız* (1925), komünist bir kahramana yer vermediği gerekçeyle Sovyet resmî çevrelerce büyük tepkiyle karşılandı. Sovyet toplumunu eleştiren yergili fantezilerin yer aldığı *Şeytani'de* (1925) resmî çevrelerin eleştirisine uğradı. Bulgakov aynı yıl sözde bilim üstüne bir yergi niteliğindeki *Köpek Kalbi*'ni yazdı. 1930'a gelindiğinde, eserlerinin yayımlanması yasaklanmıştı. Buna karşın Bulgakov, 1930'larda iki önemli eser daha verdi. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun perde arkasını acımasızca yeren yarıda kalmış özyaşamöyküsel romanı *Teatral Bir Roman* ve göz kamaştırıcı bir fantezi olan *Usta ile Margarita*. 1940'ta Moskova'da ölen Bulgakov'un eserleri, Stalin'in ölümünün ardından, 1950'lerin sonlarına doğru gittikçe saygınlık kazandı.

UĞUR BÜKE, 1959'da Suşehri'nde doğdu. Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1981'de mezun olduktan sonra Türkiye'nin Sesi radyosunda Rusça spiker ve çevirmen olarak çalıştı. Askerliğinin ardından İstanbul'a yerleşerek turist rehberliği ve Sovyetler Birliği Başkonsolosluluğunda çevirmenlik yaptı. Nikolay Gogol, Lev Tolstoy, İvan Turgenyev, Nikolay Leskov, İvan Bunin, Valentin Rasputin, Anatoli Rybakov, Yuri Bondarev, Nikolay Nekrasov, İlya Boyaşov, Svetlana Uturgauri, Olcas Süleymenov, R. Abutalıbov, E. Muradaliyeva gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandıran ve TYS üyesi olan Büke evli ve bir kız çocuk sahibi.

FAUST:
... kimsin sen nihayetinde?

MEPHISTOPHELES:
Sonsuz kötülük isteyen
ve sonsuz iyilikler yapan
o gücün bir parçasıyım.

Goethe, *Faust*

BİRİNCİ KİTAP

I

Tanımadıklarınızla asla konuşmayın

Baharın çok sıcak bir günbatımına yakın Moskova'da, Patriarşiye Gölet Parkı'na iki yurttaş geldi. Birincisi yazlık kurşuni bir takım elbise giymişti, kısa boyluydu, tom-bul ve keldi, şık fötr şapkasını pasta gibi elinde tutuyordu, sinekkaydı tıraşlı yüzünde siyah, kemik çerçeveli çok büyük bir gözlük vardı. İkincisi geniş omuzlu, kızıl perçemleri alınına dökülmüş, kareli kasketini ensesine düşürmüş, oduncu gömlekle, siyah spor ayakkabılı, beyaz pantolonu buruş buruş bir delikanlıydı.

Birincisi, kısa adı MASSOLİT¹ olan Moskova'daki büyük edebiyat derneklerinden birinin başkanı ve kalın bir edebiyat dergisinin yayın yönetmeni Mihail Aleksandroviç Berlioz'dan başkası değildi, genç arkadaşı ise Bezdomniy² takma adıyla yazan şair İvan Nikolayeviç Ponnıyov'du.

Daha yeni yeşillenmiş ıhlamurların gölgesine sığınan yazarlar, ilk iş olarak üzerinde "Bira ve Meşrubat" yazılı alacalı bulacalı boyanmış büfeye atıldılar.

Bu arada, bu korkunç mayıs akşamının ilk tuhaflığına da değinmek gerek. Ne büfenin yanında ne de Malaya

1. Kitlesele Sosyalest Edebiyat anlamlarına gelebilecek bir kısaltma. (Ç.N.)

2. (Rus.) Evsiz. (Ç.N.)

Bronnaya Sokağı'na paralel uzanan ağaçlıklı yolda tek bir kişi bile yoktu. Nefes almanın bile olanaksız olduğu, Moskova'yı kasıp kavuran güneşin Sadovoye çevre yolunun ardındaki kuru sisin içine gömüldüğü bu anlarda kimse ihlamurların altına sığınmıyor, kimse banklara oturmuyordu; ağaçlıklı yol tamamen ıssızdı.

"Narzan¹ verin," diye rica etti Berlioz.

"Narzan yok," diye yanıtladı satıcı kadın ve nedense gücendi.

"Bira var mı?" diye sordu Bezdomny kısık sesiyle.

"Bira akşamüstü geliyor," dedi kadın.

"Peki ne var?" diye sordu Berlioz.

"Kayısı suyu ama sıcak," dedi kadın.

"İyi, verin, verin, verin!.."

Kayııdan bol bol sarı köpük yükseldi ve hava birden berber dükkânı gibi koktu. Susuzluklarını gideren edebiyatçılar ânında hıçkırmaya başladılar, paralarını verip yüzleri gölete, sırtları Bronnaya'ya dönük banka oturdular.

O sırada yalnızca Berlioz'u etkileyen ikinci tuhaflık meydana geldi. Birden hıçkırığı kesildi, kalbi tekledi, bir an kötü oldu, sonra düzeldi, ama kalbine sanki kör bir iğne batıyor gibiydi. Bundan başka, Berlioz bir de temelsiz ama çok güçlü bir korkuya kapıldı ve hemen Patriarşiye'den arkasına bakmadan kaçıp gitmeyi istedi. Berlioz kendisini ürküten şeyin ne olduğunu anlamadan hüznle çevresine bakındı. Sarardı, mendiliyle alnını sildi, "Ne oluyor bana? Hiç böyle olmamıştı... kalbim oyun oynuyor... çok yorulдум. Belki de her şeyi boş verip Kislovodsk'a gitme zamanı..." diye düşündü.

Boğucu hava yoğunlaştı ve bu kütlenin içinden çok tuhaf görünüşlü saydam bir yurттаş belirdi. Küçük kafa-

1. Kislovodsk şehrinde şişelenen Kafkaslar'da çıkan maden suyu. Çerkesçe "Nartların içeceği" anlamına gelir. (Ç.N.)

sında jokey kepi vardı; kareli, hafif, dar bir ceket giymişti. Boyu bir sajen,¹ omuzları dardı, çok zayıftı ve belirtmeliyim ki yüzü alaycıydı.

Berlioz yaşamında olağanüstü olaylara hiç alışık değildi. Daha da sarardı, gözlerini fal taşı gibi açtı, şaşkınlık içinde, “Böyle bir şey olamaz!” diye düşündü.

Ne var ki olmuştu; uzun boylu, saydam yurттаş karşısına geçmiş yere değmeden sağa sola sallanıyordu.

Berlioz yeniden dehşete kapıldı, gözlerini kapadı. Gözlerini açtığıında her şeyin geçtiğini serabın dağıldığını, kareli adamın kaybolduğunu gördü, kalbine batan o kör iğne de çıkmıştı.

“Lanet olsun!” diye haykırdı yayın yönetmeni, “İvan biliyor musun, biraz önce sanki sıcak çarptı! Hatta halüsinasyon bile gördüm.” Gülümsemeye çalıştı, ama gözlerinde hâlâ endişe vardı ve elleri titriyordu. Bir süre sonra sakinleşti, mendilini hava gelsin diye salladı ve oldukça dinç bir sesle devam etti: “Evet efendim, şöyle ki...” diye kayısının böldüğü konuşmaya döndü.

Sonradan görüldüğü gibi konuşma İsa Mesih üzerinedi. Yayın yönetmeni, derginin bir sonraki sayısında yayımlanmak üzere şaire din karşıtı uzun bir şiir ısmarlamıştı. İvan Nikolayeviç şiiri yazmıştı, hem de oldukça kısa bir sürede yazmıştı, ama şiir yayın yönetmenini hiç memnun etmemişti. Bezdomny şiirin ana kahramanını yani İsa’yı oldukça karanlık resmetmişti, ama yayın yönetmenine göre şiir baştan yazılmalıydı. İşte şimdi yayın yönetmeni, şairin temel hatasını belirtmek amacıyla ona İsa hakkında nutuk çekiyordu. İvan Nikolayeviç hatasının nedenini, betimleme yeteneği mi zayıftı yoksa yazmaya çalıştığı konuyla ilgili hiçbir şey bilmemesi miydi,

1. 2,13 metre uzunluğunda eski Rus ölçüsü. (Ç.N.)

söylemek oldukça zor, ama onun betimlediği İsa, çekici bir kişilik olmasa da kanlı canlı biriydi. Berlioz'a göre asıl konu İsa'nın iyi ya da kötü oluşu değildi; İsa'nın dünyada hiç yaşamadığını, onun hakkındaki hikâyelerin tamamen uydurma ve sıradan bir efsane olduğunu şaire göstermek istiyordu.

Yayın yönetmeninin oldukça bilgili biri olduğunu ve konuşmasında İsa'nın varlığına kesinlikle değinmeyen eski tarihçilerin örneğin İskenderiyeli Filon ve Josephus Flavius'un sözlerini kesinlikle yerinde kullandığını belirtmekte yarar var. Mihail Aleksandroviç bilgi birikimini ortaya koyarak, şaire, ünlü Tacitus'un "Yıllıklar"ının on beşinci kitabının kırk dördüncü bölümünde anlatılan İsa'nın öldürülme sahnesinin, çok daha sonra yapılan bir eklentiden başka bir şey olmadığını belirtti.

Yayın yönetmeninin söylediği her şey kendisi için bir yenilik olan şair, ateşli, yeşil gözlerini ona dikmiş Mihail Aleksandroviç'i dikkatle dinliyor ve kayısı suyuna sessiz küfürler savurarak ara sıra hıçkırıyor.

"Bütün Doğu dinlerinde, bu bir kuraldır, dünyaya tanrı getiren bir günahsız bakire vardır. Hıristiyanlar da yeni bir şey düşünmeyip kendi İsa'larını, aslında hiçbir zaman var olmayan İsa'larını bu şekilde yaratmışlardır. İşte üzerinde durulması gereken asıl konu bu."

Mihail Aleksandroviç yalnızca çok bilgili insanların boyunlarının kırılma riskini göze almadan dolaşabilecekleri o karmaşık konulara girdikçe Berlioz'un yüksek tınılı tenor sesi boş ağaçlıklı yolda yankılanıyor ve şair de, Gök ve Yerin oğlu, iyilik Tanrısı Mısırlı Osiris, Fenike Tanrısı Tammuz, Marduk ve hatta bir zamanlar Meksikalı Azteklerin çok saygı duydukları, şimdilerde pek bilinmeyen korkunç Vitzliputzli hakkında çok ilginç ve çok yararlı bilgiler öğreniyordu.

Mihail Aleksandroviç şaire tam Azteklerin hamurundan Vitzliputzli heykelcikleri yaptıklarını anlatırken ağaçlıklı yolda ilk adam görüldü.

Sonradan, doğrusunu söylemek gerekirse çok geç olduğunda, çeşitli daireler bu adam hakkında raporlar hazırladılar. Raporlardaki çelişkilere şaşırılmamak elde değildi. Birinci raporda bu adamın kısa boylu ve altın dişleri olduğu, sağ ayağının aksadığı yazılıydı. İkincisinde, adamın orta boylu ve platin dişleri olduğu, sol ayağının aksadığı yazılıydı. Üçüncüsünde ise kısa ve öz biçimde, adamın göze çarpan bir özelliği olmadığı yazılıydı.

Bunların hiçbirinin bir işe yaramadığını itiraf etmek gerekir.

Öncelikle; söylenildiğinin tersine, ne sağ ne de sol ayağı aksıyordu, boyu ne devasa ne de kısaydı, yalnızca uzundu. Dişlerine gelince, sol taraftakiler platin, sağ taraftakiler altın kaplamaydı. Epeyce pahalı, kül rengi bir takım elbise ve takımıyla aynı renk ithal ayakkabılar giymişti. Kül rengi beresini afili bir şekilde kulağına indirmişti, topuzunda küçük köpek başı olan bastonu koltuğunun altındaydı. Görünüşüne bakılırsa kırk küsur yaşındaydı. Ağız hafif eğriydi. Sinekkaydı tıraşlıydı. Esmerti. Sağ gözü siyah, sol gözü nedense yeşildi. Kaşları karaydı ama biri diğerinden daha yukarıdaydı, kısacası bir ecnebiydi.

Yayın yönetmeni ve şairin oturduğu bankın yanından geçerken ecnebi onlara şöyle bir baktı, durdu ve onlardan iki adım ilerideki diğer banka oturdu.

“Alman,” diye düşündü Berlioz.

“İngiliz,” diye düşündü Bezdomny, “şuna bak bu sıcakta bir de eldiven takmış.”

Ecnebi ise göleti kare biçimde kuşatmış yüksek evlere baktı, bu yeri ilk kez gördüğü ve ilgilendiği belli oluyordu. Gözlerini yüksek katların camlarında göz kamaş-

tırıcı bir şekilde yansıyıp kırılan ve Mihail Aleksandroviç'i sonsuza kadar terk etmek üzere olan güneşe çevirdi, sonra akşamüzeri kararmaya başlayan alt katlardaki pencerelere kaydı bakışı, nedense yüksekte bakar gibi gülümsedi, gözlerini kıstı, ellerini bastonun topuzuna, çenesini de ellerinin üstüne koydu.

"İvan, sen," dedi Berlioz, "çok güzel ve çok eleştirel betimlemişsin, örneğin İsa'nın, Tanrı'nın oğlunun doğumunu, ama işin özü şu ki, İsa'dan önce de bir sürü Tanrı'nın oğlu doğmuştur, örneğin, Fenikeli Adonis, Frikyalı Attis, İranlı Mitras, kısaca söylemek gerekirse, onların hiçbiri doğmamıştır, İsa da dahil hiçbiri var olmamıştır, dolayısıyla sen bu doğum ve kâhinlerin gelişi yerine bu olanlara dair hurafeleri yazmalıydın... Oysa senin hikâyende sanki İsa gerçekten doğmuş gibi!.."

Burada Bezdomy soluğunu tutarak hıçkırığını engellemeye çalıştı, ama bunun sonucunda daha acılı ve daha yüksek sesle hıçkırdı, o anda Berlioz da konuşmasını kesti çünkü ecnebi birden kalkmış ve yazarlara doğru yürümüştü.

İkisi de şaşkın şaşkın bakakaldılar.

"Bağışlayın beni, lütfen," diye başladı yanlarına gelince ecnebilere özgü bir aksanla, ama sözcükleri düzgün telaffuz ederek, "tanışmıyoruz ama sizi... ancak bu derin sohbetinizin konusu o denli ilginç ki..."

O anda saygıyla beresini çıkardı, iki arkadaşına da doğrulup selam vermekten başka bir şey kalmadı.

"Hayır, daha çok Fransız'a benziyor," diye düşündü Berlioz.

"Polonyalı?" diye düşündü Bezdomy.

Ecnebinin daha ilk sözleriyle şairde iğrenç bir etki bıraktığını belirtmek gerekir, Berlioz ise sanki hoşlanmıştı, yani aslında hoşlanmak değil de... nasıl söylemeli... sanki ilgisini çekmiş gibiydi.

“Oturmama izin verir misiniz?” diye sordu ecnebi saygıyla ve iki arkadaşı da isteksizce iki yana kaydı; ecnebi ikisinin arasına rahatlıkla yerleşti ve ânında konuşmaya başladı.

“Eğer yanlış duymadıysam, İsa’nın yeryüzüne hiç gelmediğini dile getiriyordunuz,” dedi Berlioz’a yeşil sol gözüyle bakarak.

“Hayır, yanlış duymadınız,” diye yanıtladı Berlioz da saygıyla, “özellikle bundan bahsediyordum.”

“Ooo, ne kadar ilginç!” diye haykırdı ecnebi heyecanlı.

“Bu da nereden çıktı şimdi?” diye düşündü Bezdomy ve suratını astı.

“Peki siz de muhatabınızın söylediklerine katılıyor musunuz?” diye sordu yabancı, sağ yanındaki Bezdomy’ya dönerek.

“Hem de yüzde yüz,” diye onayladı abartılı ve mecazi konuşmayı seven Bezdomy.

“Çok güzel!” diye haykırdı yeniden davetsiz sohbet arkadaşı ve nedense çevresine hırsızlar gibi bakıp sesini azaltarak devam etti. “Sırnaşıklığımı bağışlayın ama anladığım kadarıyla, diğer şeylerin yanı sıra siz Tanrı’ya da inanmıyorsunuz.” Gözlerinde korku ifadesiyle ekledi: “Söz, kimseye söylemem.”

“Evet, biz Tanrı’ya inanmıyoruz,” diye yanıtladı Berlioz, bu yabancı turistin endişesine hafifçe gülümseyerek, “ve bu konuda kesinlikle özgürce konuşabiliriz.”

Ecnebi banka yaslandı ve meraktan çılgılık atarcasına sordu: “Siz ateist misiniz?”

“Evet, biz ateistiz,” dedi Berlioz gülümseyerek.

Bezdomy ise kızgın kızgın, “Yapıştı kaldı bu ecnebi züppe!” diye düşündü.

“Ah, ne harika!” diye çılgılık attı tuhaf ecnebi ve başını edebiyatçıların kâh birine kâh diğerine çevirip durdu.

“Ülkemizde ateizm öyle kimseyi şaşırtmaz,” dedi diplomatik bir saygıyla Berlioz, “nüfusumuzun çoğunluğu bilinçli olarak tanrı masallarına inanmayı çoktan bıraktı.”

Bunun üzerine ecnebi hiç beklenmedik bir şey yaptı; ayağa kalktı ve şaşkın şaşkın bakan yayın yönetmeninin elini sıkarak şunları söyledi: “Size canı gönülden teşekkür etmeme izin verin!”

“Ne için teşekkür ediyorsunuz?” dedi gözlerini kırpıştırıp duran Bezdomnyy.

“Benim gibi bir gezgine müthiş derecede ilginç gelen bu önemli bilgi için,” dedi yurtdışılı tuhaf tip, parmağını anlamlı bir biçimde havaya kaldırarak.

Anlaşılan bu önemli bilgi gezgini gerçekten derinden etkilemişti; çünkü her pencerede bir ateist göreceğinden korkuyormuş gibi çekinerek evlere bakmıştı.

“Hayır, İngiliz değil...” diye düşündü Berlioz.

Bezdomnyy ise, “Rusçayı nasıl böyle öğrendiyse, ilginç!” diye düşündü ve yeniden somurtmaya başladı.

“Ancak izninizle size şunu sorabilir miyim,” diye başladı ecnebi konuk bir süre endişeli endişeli düşündükten sonra, “sayılarının beş olduğu bilinen Tanrı'nın varlığının kanıtları ne olacak?”

“Heyhat!” diye yanıt verdi Berlioz üzüntüyle. “Onların hiçbirinin bir değeri yok ve insanlık onları çoktan arşive kaldırdı. Siz de kabul edersiniz ki, akıl çerçevesinde Tanrı'nın varlığının herhangi bir kanıtının bulunması mümkün değildir.”

“Bravo!” diye haykırdı ecnebi, “Bravo! Şu huzursuz ihtiyar İmmanuel'in bu konudaki düşüncesini aynen yinlediniz. Ancak şöyle bir tuhaflık var; o bu beş kanıtı yerle bir ederken, kendisiyle dalga geçermiş gibi altıncısını yaratmıştır!”

“Kant'ın kanıtı da,” diye başladı itirazına bilgili yayın yönetmeni hafifçe gülümseyerek, “inandırıcı değildir.

Schiller, Kant'ın bu konudaki düşüncelerinin yalnızca köleleri tatmin edebileceğini boş yere söylememiştir, Strauss ise bu kanıtı yalnızca gülüp geçmiştir.”

Berlioz konuşuyor ama içinden de, “İyi de kim bu adam? Nasıl bu kadar iyi Rusça konuşuyor?” diye düşünüyordu.

“Bu Kant'ı alıp kanıtları için üç yıl Solovki'ye¹ yollayacaksın!” diye araya girdi İvan Nikolayeviç hiç beklenmedik biçimde.

“İvan!” diye fısıldadı mahcup olan Berlioz. Ancak Kant'ı Solovki'ye yollama önerisi ecnebiyi şaşırtmanın ötesinde heyecanlandırdı da.

“Kesinlikle, kesinlikle,” diye bağırdı ve Berlioz'a dönük yeşil sol gözü ışıldadı, “onun yeri tam orası! Ona kahvaltıda, daha o zaman söylemiştim, ‘Profesör, siz bilirsiniz ama çok tutarsız söyledikleriniz! Akıllıca olabilir ama kesinlikle anlaşılmaz. Sizi tefe koyacaklar!’”

Berlioz'un gözleri fal taşı gibi açıldı. “Kahvaltıda... Kanta'a? Neler saçmalıyor?” diye düşündü.

Yabancı memleketli Berlioz'un şaşkınlığını hiç umursamadan şaire dönerek konuşmasına devam etti.

“Ancak onu Slovki'ye yollamak mümkün değil, çünkü kendisi yüz küsür yıldır Solovki'den çok daha uzak bir yerde bulunuyor ve onu oradan çekip almanın, inanın bana imkânı yok!”

“Çok yazık!” dedi kavgacı şair.

“Bence de!” diye onayladı yabancı ve gözleri ışıltayarak devam etti. “Beni şu sorun huzursuz ediyor, madem Tanrı yok, şunu soruyorum, insan yaşamını ve genel olarak yeryüzündeki düzeni yöneten kim?”

1. Beyaz Deniz'deki Solovets (yerel Pomor dilinde Solovki) Adaları'nda Sovyetler Birliği'nin en büyük çalışma kamplarından biri vardı. (Ç.N.)

Bezdomnıy bu çok da açık seçik olmayan soruya aceleyle atılıp kızgın kızgın, “İnsanın kendisi yönetiyor,” diye yanıt verdi.

“Bağışlayın,” dedi yumuşak bir sesle yabancı, “yönetmek için, öyle ya da böyle, uygun bir süre geçerli olacak bir plana sahip olmak gerek. İzninizle size şunu sormak isterim, daha kendi yarınını bile bilmemek bir yana, gülünç denecek bir süre için, diyelim ki bin yıl için, plan yapmaktan yoksun biri nasıl yönetebilir? İşin aslında” –yabancı burada Berlioz’a döndü– “düşünsenize şimdi, örneğin siz, hem kendinizi hem de başkalarını yönetmeye, hayatlarını düzenlemeye başladınız, tam da bu işten zevk almaya başlamıştınız ki birden... keh... keh... ciğerlerinizde bir sarkom...” –sanki ciğerlerdeki sarkom hoşuna gitmiş gibi burada tatlı tatlı gülümsedi– “evet, sarkom,” –diye yineledi bu sözcüğü kedi gibi gözlerini kısarak– “ve işte yönetiminiz sona erdi! Kendi kaderinizin dışında hiç kimseninki artık sizi ilgilendirmez. Akrabalarınız size yalan söylemeye başlar ve siz bir şeylerin yanlış gittiğini hissederek doktorlara koşarsınız, sonra da şarlatanlara ve hatta falcılara. Birinci ve ikinci gibi üçüncünün de anlamsız olduğunu bilirsiniz. Bütün bunlar trajik biçimde sona erer; daha kısa bir süre önce bir şeyleri yönettiğini varsayan birden kendini tahta bir sandıkta hareketsiz yatarken bulur ve yatandan herhangi bir yarar gelmeyeceğini anlayan çevresindekiler onu fırında yakıverirler. Bazen de daha kötüsü olur; adam tam Kislovodsk’a gitmeye hazırlanır” –ecnebi burada yan gözle Berlioz’a baktı– “sıradan bir şey gibi gelir, ne olacak ki, ama bunu da yapamaz çünkü nedenini anlamadan birden ayağı tökezler ve tramvayın altına düşer! Bunu da kendisinin yönettiğini söylemeyeceksiniz herhalde? Onu da başka birinin yönettiğini düşünmek daha doğru olmaz mı?” diyen yabancı tuhaf bir gülüşle kakhaha atmaya başladı.

Yabancılarla sakın konuşmayın!

Stalin'in ülkesini demir yumrukla yönettiği günlerde Profesör Woland adında tuhaf görünümlü bir yabancı, arkadaşlarıyla Moskova'yı mesken edinir. Paranoaya teslim olmuş halkın, kendinden memnun aydın tayfasının ve düzenden faydalanan bürokratların asıl yüzünü göstermek için kollarını sıvayan bu şeytani kumpanya, başkent Moskova'yı kafaların uçtuğu, *aparatchik*'lerin kendilerini bir anda Yalta'da bulduğu, çileden çıkan kadınların süpürgelerle gökyüzünde gezmeye başladığı bir karnavala çevirir. Akıl hastanesine kapatılmış Usta ise kuruluşun yakında olduğundan habersizdir.

Mihail Bulgakov'un çekmecesinde bıraktığı, sansürsüz hali ölümünden yıllar sonra yayımlanabilen romanı *Usta ile Margarita*, yasaklarla dolu günlerde baş döndürücü bir özgürlük duygusuyla yazılmış bir başyapıt.

“Rus edebiyatının kural tanımaz, başkaldıran dehası.”

George Steiner

#rusedebiyatı #stalinizm #baskı #şeytan #yazarlık #kültkitaplar

